

De Veertiende Literaire Vertaaldagen (2012)

Ruim 300 vertalers verzamelden zich vrijdag 14 en zaterdag 15 december in Amsterdam voor de veertiende jaargang van de Vertaaldagen, georganiseerd door het Vertalershuis met financiële steun van de Vereniging van Letterkundigen, het Expertisecentrum Literair Vertalen, het Vlaams Fonds voor de Letteren, het Nederlands Letterenfonds en het Lira Fonds (verbonden aan de stichting die de leenrechtvergoedingen beheert).

Deze sfeertekening is een persoonlijke terugblik op het symposium in De Rode Hoed in Amsterdam dat op de eerste dag werd gehouden rond het thema 'Zichtbaarheid van de Vertaler'. De tweede dag was, als altijd, gereserveerd voor de vertaal-workshops.

'Schaduwkunstenaars of schijnwerper?'

Tijdens het symposium lag de nadruk op de vraag wat vertalers kunnen bereiken met actieve deelname aan de nieuwe media: bloggen, Facebook, Twitter – maken we onszelf en ons vak daardoor 'zichtbaarder'? Bij de discussies ontstond vrijwel meteen verwarring over de definitie van die 'zichtbaarheid'. Gaat het om de vertaalopvatting van de vertaler, zichtbaar in het boek zelf, of om persoonlijke bekendheid van de beroepsbeoefenaar als uitdrager van zijn vak? Wie, of wat, wordt er al dan niet zichtbaar via de sociale media? Krijgen lezers daardoor meer inzicht in het werk dat we verrichten? Krijgen we daardoor meer respect van uitgevers in de zin dat het onze positie versterkt? Die bedoelde invulling van het begrip 'zichtbaarheid' is naar mijn gevoel vooral: naamsbekendheid en waardering, en zoals uit de zaal werd aangedragen: begrip van wat het werk eigenlijk inhoudt.

Naamsbekendheid en waardering

Een eenduidig antwoord kwam er niet op die vragen. Ook al omdat er, zeker bij de paneldiscussies en vragen uit de zaal, veel vakgerelateerde zijpaden werden bewandeld: zoals altijd deed het afleidende thema 'vertalen wat er staat' weer andere discussiestof opwaaien.

Er is geen vertaler die zich niet ergert aan recensies, websites van uitgeverijen, tv- en

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek
<http://www.boekvertalers.nl>

---

radioprogramma's en promoties in kranten waarbij de naam van de vertaler onder het mom van ruimte- of tijdgebrek domweg niet wordt genoemd, of, erger nog: 'gewoon' wordt vergeten. Symptomen van onbegrip voor de aard van ons werk, op zijn zachtst gezegd bedroevend voor de uitvoerende 'schaduwkunstenaars' zonder wie de oorspronkelijke auteur geen stem in ons taalgebied zou hebben. Dat vertalers minimaal in het colofon van het boek en liefst op de titelpagina worden vermeld, is een onbetwiste wens waaraan alle zichzelf en hun vertalers respecterende uitgevers voldoen.

De discussie tussen Martin de Haan en Rien Verhoef spitste zich toe op de vraag of naamsbekendheid zover moet gaan dat vertalers net als de oorspronkelijke auteurs op het omslag van een boek moeten worden genoemd. De eerste was daar een voorstander van, de tweede niet. Door groene of rode kaarten op te steken kon de zaal zich over dit vraagstuk uitspreken. De meerderheid aan groene kaarten was overweldigend: vrijwel iedereen wil op het omslag worden genoemd. Zelf stak ik een rode kaart op. Ja, de vertaler is in de nieuwe taal coauteur die dan ook het auteursrecht op de Nederlandse uitgave heeft. Maar is het voor lezers een extra aanbeveling wie een boek van elders, dat hij lezen wil, heeft vertaald? Die lezer heeft geen keus: naast een Almond vertaald door Annelies Jorna ligt niet hetzelfde boek van Almond vertaald door – bijvoorbeeld – Roswitha Pennewip, van wie de lezer toevallig weet dat zij een veel leukere vertaler is. En stel dat we die omslagvermelding bereiken, is dan de volgende stap dat er een foto van de vertaler op het achterplat komt, naast die van de oorspronkelijke auteur? En zouden die auteurs zo'n ontwikkeling toejuichen?

Zichtbaarheidsactiviteiten

Zonder gekheid, natuurlijk is er een rol weggelegd voor vertalers zelf om het imago van ons vak kleur te geven en zo onze culturele en economische positie te versterken. Maar hoe doe je dat? De

meeste vertalers zitten liever onzichtbaar in hun werkkamer prachtwerk af te leveren. Samen optrekken kan de nodige moed geven om naar buiten te treden. Het Nederlands Letterenfonds en de Vereniging van Letterkundigen hebben dan ook zichtbaarheidsinitiatieven ontplooid als de jaarlijkse [Vertalersgeluktournee](#) en de Vertaalslag. Noemenswaard zijn ook stichtingen als [Vertaalverhaal.nl](#), een initiatief van de [VertalersVakschool](#), waar vertalers vertellen over hun werk, en [schwob.nl](#), over niet-vertaalde boeken uit alle windstreken.

Ter verdere inspiratie een feit dat onderbelicht bleef op het symposium: zowel literaire als niet-literaire vertalers in alle genres hebben zich verenigd op dit weblog Boekvertalers, waaraan iedereen, vanuit de veilige werkkamer, kan bijdragen. De vertalende leden timmeren bovendien gezamenlijk en individueel 'in het wild' aan de weg door het lezerspubliek bij hun werk te betrekken tijdens bijvoorbeeld [Manuscripta](#), bij een [vertaalmanifestatie](#) in de Openbare Bibliotheek Amsterdam en door het werk van de Commissie Naamsvermelding. De sociale media zijn daarbij het middel om publiciteit te geven aan zulke acties, en alleen al daardoor werpen diezelfde media hun vruchten af.

Gelijkgestemden

Na de opwekkende presentaties van Gea Schelhaas en Michele Hutchison over vertalers in de sociale media, bleken veel panelleden in de discussies niet erg warm te lopen voor hun zichtbaarheid daar. Meer vuurwerk was welkom geweest door tegenovergestelde meningen aan elkaar te toetsen. Misschien kwam het doordat veel sprekers gevestigde, zeker in vakkringen bekende literaire vertalers van grote auteurs zijn, die sowieso al hun sporen hebben verdiend. Tijdens zo'n podiumgesprek tussen vooral gelijkgestemden merkte een panellid op dat volgens haar niemand een boek aanschafte omdat het op Facebook stond; uit eigen ervaring was ik het daar niet mee eens. Vertalers, uitgevers en schrijvers in mijn netwerk die daar hun nieuwe uitgaven etaleren, wekken juist wel mijn nieuwsgierigheid. Vaak geef ik daar gevolg aan door zo'n werk aan te schaffen of ernaar te vragen in de bieb. Die reactie zie ik ook bij niet-vertalende Facebookers.

Voor mezelf is dat 'sociale medium' dan ook een nuttige, voor een thuiswerker vaak aangenaam snelle manier om bij te blijven met wat er gebeurt bij uitgeverijen, collega-vertalers en schrijvers. En passant pik ik ook ander nieuws mee. Het is contacthouden met allerlei ontwikkelingen en het belang daarvan voor de rol die we daar zelf in (kunnen) spelen.

Nog één keer 'vertalen wat er staat'

Het officiële gedeelte van deze geanimeerde dag vol reallife-ontmoetingen eindigde met de uitreiking van de Vertaalprijzen 2012 van het Letterenfonds. David Colmer (Nederlands-Engels), Mark Leenhouts (Chinees-Nederlands) en Mark Wildschut (Duits-Nederlands, met name filosofie) traden voor het voetlicht en kregen welverdiend een warm applaus.

Als opmaat naar de zaterdag met workshops, waarbij vertalers zich langdurig discussiërend over een en dezelfde alinea buigen, vond ik een zin uit het proefschrift van de gelauwerde Mark Leenhouts treffend: 'Vertalen wat er staat is een onbruikbaar vertaalprincipe: elke vertaler ziet iets

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

---

anders staan'.

Onbekommerd

Tot slot van het symposium gaf Peter Bergsma het sein om 'onbekommerd aan de drank' te gaan. Bij de borrel bleken er bij de veelsoortige en veelzijdige bewoners van het vaak stille Vertaalland nog minstens zoveel vragen te zijn als er antwoorden waren gegeven. Wat mij betreft: onbekommerd tot ziens op Facebook!

De foto's bij dit artikel zijn van [Keke Keukelaar](#) (boven) en [Hannie van Herk](#) (onder). Een foto-impressie van de Literaire Vertaaldagen staat op de [Facebookpagina](#) van het Nederlands Letterenfonds.